

Purbutor

Kaj Bernh. Genell

Föredragshållaren - en maläten man i svart kostym - skådade ut över den lilla församlingen i bibliotekets hörsal. Där satt bara fyra personer, varav en syntes ha kommit dit av misstag, och satt och sov med sin huvtröja långt uppdragen, täckande hela huvudet, som låg bakåtlutat över kanten på fåtöljen.

”För inte så länge sen gav jag ut en bok.”, började föredragshållaren, efter att ha tagit en klunk vatten ur glaset som stod bredvid på det lilla podiet: ”Denna - ´Balkkrona och det balkkronska´ - behandlade ett mycket udda ämne inom den estetiska filosofin, psykoanalysen och upplevelseläran och den har inte fått någon som helst uppmärksamhet, och kanske har ingen människa alls lyckats förstå vad jag i detta arbete menade och avsåg.

Nu har dock inte detta kommit mig att tro att min omgivning består av dumskallar. Nej, slutsatsen jag helt enkelt har dragit är den, att jag i den där skriften sysslade med att till stor grad elaborerat en mycket ovanlig föreställning, alternativt en vanföreställning, vilket i och för sig inte är ovanligt, men att min vanföreställning nog var av det ovanligaste slag.

Och detta i sin tur har nu bragt mig till den övertygelsen att jag just på grund av detta måste skriva en bok till, inte i samma ämne som förut, men en bok som övergripande är avsedd att utreda ovanliga föreställningars och vanföreställningars natur och värdestatus.

Och frågan om föreställningar, om syntetiserande av sinndata i större entiteter, har sysselsatt filosofer från Aristoteles och fram igenom historien via Schopenhauers mäktiga verk om Världen som vilja och föreställning ända till Husserls fenomenologi, så kraftigt kritiserad av Adorno, utan att man kan säga att man blivit definitivt klar över vad en föreställning är. Hur mycket svårare då att klura ut vad en vanföreställning är, inte minst för att vanföreställningar nog får förutsättas vara mer krångliga än föreställningar och dessutom bör överstiga föreställningar mångdubbelt i antal.

Det är min förmodan att världen består av ett oändligt antal vanföreställningar vid sidan om gällande föreställningar, samt att få människor är i stånd i många fall att se skillnaden, som givetvis i flertalet fall inte ens existerar. Vi tänker här på Kafkas ord: "Att förstå och att missförstå samma sak utesluter inte vartannat helt."

Schopenhauers verk leder oss kanske här i rätt riktning, ty vi kan vara säkra på just det, att vår vilja i stor utsträckning bestämmer våra föreställningar. Våra föreställningar är beroende på vad vi vill, och vad vi önskar. Vi kan nog säga att vad vi önskar uppfatta, det uppfattar vi likaså, utom i de fall där omvändningen gäller: det vi fruktar mest, det ser vi. Kort sagt kan vi antaga ett starkt samband mellan begär, fruktan och föreställning.

Detta är det första.

Om vi alltså åter tänker på min bok, denna bok som föranlett dessa funderingar, och denna bok som jag alltså misstänker i stor grad är uppbyggd på en vanföreställning, så skulle alltså det förhållande, att den just gör det, bero på att den är grundad i ett begär hos mig, som har fått min syn att koncentreras på

aspekter hos mitt studieobjekt som knappast varit relevanta för andra än mig, samt de som haft samma ganska udda begär som jag.

Men låt oss alltså anta att det just finns ett sådant samband, ett intimt samband mellan den förevarande bokens innehåll och ett dominerande begär hos mig, och att den implicita koncentrationen på detta samband har gjort boken mindre universell i betydelse, så kan den ju ändå - förutsatt att den är ett grundligt och konsekvent och solitt arbete i sig - vara av stort värde utifrån just den premiss jag här tagit upp.

Om jag kunde redovisa kopplingen mellan ett begär och en föreställning, så vore ju detta lika mycket värt som någon annan vetenskaplig prestation vilken som helst, bortsett ifrån om föreställningen var en giltig föreställning eller en vanföreställning.

Generellt kan man förmoda att det är så att de flesta vanföreställningar uppstår av brist på dialog. Giltiga föreställningar uppstår hos människor som har intensiv kommunikation med varandra.

Man ser mer vanföreställningar hos ensamma människor, eller i grupper där människor, i analogi med ovan, inte talar med varann. Så är jag till exempel övertygad om att människorna i det hyreshus jag för närvarande bor i har mer vanföreställningar om varandra än i grannhuset, som är en bostadsrätt, just emedan man i bostadsrätten varit tvungna att umgås, samarbeta och finna ut saker om varann.

Detta är det andra.

Så kan forskning och tolkningar som berör konst- och kulturobjekt, samt psykoanalys (Freuds idéer) bli sällsynt aparta om sådant arbete utförs av en person som inte har

kontakt med andra. Man kan säga att den person som i ensamhet sätter sig med ett konstverk och utför en enskild omfattande och personlig analys av detta konstverk utsätter - medvetet eller omedvetet - både sig själv och konstverket för ett **PERSONLIGT** experiment, vilket drabbar både hen själv och konstverket.

Men sådana saker behöver ju inte alls vara av ondo, inte om nu alla är insatta i vad det är frågan om. Tvärtom kan detta i längden vidga varseblivningens gränser samt vår kunskap om människa och konstobjekt. Man kan här tänka på hur inom romankonsten en sådan som den store Dostojevskij utsatte sig själv för sådana experiment, där denne kunde avtvinga sig och världen oanade dimensioner, just genom att Dostojevskij i *Brott och straff*, *Idioten*, *Spelaren* och *Anteckningar från ett källarhål* aldrig var rädd för att utforska vanföreställningar, men att denne liksom även Gogol, den skämtsamme tvärtom var ihärdigt nyfiken på dem, och förmodligen ansåg att just vanföreställningarna var centrala i varje människohjärta och att de passade väldigt bra att placera i romaner, och var lämpliga objekt för ironi och skämt.

Detta är det tredje.

Så har vi nu, redan här, framlagt tre hypoteser, som alla syns som rimliga föreställningar, och som berör vanföreställningen. I själva verket har vi genom detta redan skapat en starkare belysning än vad någon trodde och vad som brukar vara möjligt angående vad en föreställning är.

Detta är det fjärde.”

Låt oss nu utforska vad min bok om Balkkrona handlade om!”

Här avlägsnade sig nu en av föredragshållarens åhörare, en dam med rött hår, uppsatt i en virvel. Utan att se sig om haltade hon så snabbt hon kunde mot utgångsdörren, som hon stötte upp med pannan, för att sen försvinna från den ljudisolerade salongen, som i sin helhet gick i rött och ljusgult.

”Balkkrona hade svårt att hitta en lämplig avslutning på romanen *Purbutor* och blev postumt kritiserad för detta. Så finns det fortfarande inget slut på denna Balkkronas näst sista roman. Ett utmärkt tillfälle till fanfiction.

Men vad har det med min analys av Balkkrona, och min föregivna missuppfattning att göra? Jo, det är ju så att för att kunna fullborda Valkkronas roman, i en slags fanfiction, så skulle man behöva ha knäckt koden till Balkkronas metod. Man måste veta vari Balkkronas teknik till den avgörande och determinerande delen bestod.

NU skall jag skissa upp handlingen i romanen *Purbutor*, så långt romanen innehållsligt kom:

Purbutor är en liten indisk pojke som föds i ett fiskeläge vid Indiens västkust. Han är redan som barn egendomlig. Och värre blir det. Han tycks inte ha något begär av någonting. Inte mat och dryck, sedan när han är yngling inte heller kärlek eller berömmelse. Hur som helst så kommer han att få hyra på en fiskeskonare, som skall ge sig iväg ut ända till fångstplatser runt Afrikanska Kontinenten. Han blir mobbad ombord, av den övriga besättningen, ett dussin man, som minsann har allehanda behov.

På grund av *Purbutors* allvarliga utseende och allmänna frånvarande hållning, så blir han dock inte retad länge var gång han blir det.

Dagarna går, skeppet råkar in i stormar och man rider ut dem, arbetar med att lägga nät, man fångar fisk och man går i land på öar, och utmed Afrikas kust och super sig fulla.

Purbutor hänger med, lite i utkanten av alltihop.

När man skall vända hem till Indien, så råkar Purbutor ha vakten på fartyget, som heter Nellie, medan hela övriga besättningen tar sig en sista festrunda, det vill säga plundringfärd, i den lilla kustby de just besöker.

Då bär det sig inte bättre än att fartyget Nellie i en hastigt uppkommen sydöstlig storm, sliter sina förtöjningar, och kastas ut på havet i en virvlande dans. Purbutor hinner få upp ett litet, litet segel, så att han kan hålla fartyget upp mot sjöarna, och håller det sålunda flott och i ett enda stycke, tills stormen bedarrat.

Då är han ensam många, många sjömil från kusten, och ser inte ens skymten av nån båt eller nåt segel, eller land, nånstans.

Han sitter på den lilla brygga som skonaren har, på en trälåda, med ena handen på rodret, och undrar medan havet blir alltmer stillt vad som nu skall hända.

Han önskar som vanligt ingenting. Äter mekaniskt lite fisk, som han stekt upp i en panna.

Det är eftermiddag, och den svaga vinden drar genom hans hår. Några sjöfåglar kommer någonstans långt ifrån och sätter sig i riggen, och betraktar med kritisk kännarmin den bristfälliga riggen.

De nästan skrattar åt Purbutor, som generad medger att det lilla segel han fått upp inte är något att skryta med.

Då, vid horisonten – som av ingen orsak alls – reser sig plötslig ett stort berg ur havet. Ljudlöst. Purbutor nästan faller av trälådan.

Men det är inget berg vilket som helst heller. Det har alla jordens och himlens färger, och det nästan dansar gör det.

Berget kommer lite närmare, och det dansar lättjefullt långsamt fram. Ljuv musik kommer från dess slänter.

För första gången i sitt liv vaknar Purbutor til, och han får nu känna på vad längtan är. Hela hans väsen längtar till det vackra berget, och han ropar till fåglarna:

”Ser ni? Ser ni? BERGET!!!”

Fåglarna nickar, och ser menande på varann.

”Hur skall jag göra? Hur kommer jag dit?”, ropar Purbutor, helt från vettet av åtrå. Han svettas, darrar, saliven rinner ur munnen på honom och han är illröd i ansiktet av upphetsning.

”Vad är det som händer?”, ropar han också.

Fåglarna, vita med svarta ränder här och där, säger inte ett ord. Men de ler skälmskt.

Ja, så långt Balkkronas manuskript. Det är ju det som ärt så förargligt. Han slutade här”

Nu såg föredragshållaren hur, bland de tre kvarvarande lyssnarna, den unge mannen med huvtröjan har vaknade till. Han var mörkhårig och hade ett pipskägg.

”En sån djävla historia!” ropade ynglingen, med kraft.

”Jag vet hur den slutar.”, sa han sen.

De två andra åhörarna var också de plötsligt upplivade.

”Hur slutar den då?”, sa föredragshållaren, som ju på ett sätt hade facit, på ett annat sätt inte. Eftersom han läst vad Balkkrona hade skrivit i övrigt så kunde han ju ana, men utan att vara säker. Den unge mannen hade förmodligen inte en aning om vem Balkkrona var, eftersom hela hans väsen utstrålade en gedigen obildning - vad detta nu är.

”Jo, Purbutor ber fåglarna att ta honom till berget. Men när fåglarna tar tag i honom, så blir han de glada fåglarna, och när fåglarna kommit till berget, så blir han det frustande berget.”

Kaj Bernh. Genell 2022

Copyright Kaj Bernh. Genell 2022